

ÖN SÖZ

Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutu (İİETİ) indiki adı ilə 2007-ci ildən tanınsa da, müstəqil elmi-tədqiqat qurumu kimi bu institut 50 illik böyük tarixə malikdir. Belə ki, İİETİ SSRİ Dövlət Plan Komitəsi ilə razılaşdırılmaqla Elmi-tədqiqat işlərinin koordinasiyası üzrə SSRİ Dövlət Komitəsinin 1964-cü il 14 iyul tarixli 54 sayılı qərarına əsasən Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1964-cü il 2 oktyabr tarixli 685 sayılı qərarı ilə Azərbaycan SSR Dövlət Plan Komitəsi yanında təşkil edilmiş Elmi Tədqiqat İqtisadiyyat İnstitutunun (ETİİ) varisidir.

O dövrdə ETİİ-nin yaradılması, mərkəzləşdirilmiş planlı idarəetmə sisteminin tələblərinə uyğun olaraq, SSRİ-nin “Vahid xalq təsərrüfatı kompleksi”nin tərkibində xüsusi iqtisadi rayon kimi Azərbaycan SSR iqtisadiyyatının kompleks planlaşdırılmasının elmi əsaslarının gücləndirilməsi məqsədinə xidmət edirdi. XX əsrin 60-cı illərində sosial-iqtisadi inkişaf səviyyəsinə görə Azərbaycan SSR keçmiş SSRİ müttəfiq respublikaları arasında sonuncu yerlərdən birini tuturdu. Bunun əsas səbəblərindən biri də o dövrdə respublikada bilavasitə iqtisadiyyatın inkişafının planlaşdırılmasının elmi əsaslarının işlənməsi ilə müntəzəm məşğul olan elmi-tədqiqat qurumunun olmaması idi. ETİİ-nin yaradılması məhz bu boşluğun aradan qaldırılması zərurəti ilə şərtlənmişdir.

ETİİ fəaliyyətə başladığı dövrdən 1990-1991-ci illərə qədər burada aparılan elmi-tədqiqat işlərinin nəticələri respublikanın xalq təsərrüfatının müxtəlif sahələrinin inkişafına aid təklif və tövsiyələrin əsaslandırılması və proqnozların verilməsi məqsədilə Azərbaycan KP MK-ya, Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinə, Dövlət Plan Komitəsinə, SSRİ Dövlət Plan Komitəsinə təqdim edilirdi. ETİİ-də müxtəlif dövrlər üçün hazırlanan “Məhsuldar qüvvələrin inkişafı və yerləşdirilməsi Baş Plan”ları ölkənin xalq təsərrüfatının perspektiv inkişafı üçün əsas direktiv sənəd kimi qəbul edilirdi. Həmin Baş Planların göstəricilərinə əsasən Azərbaycan SSR beşillik planları işlənir və təsdiq edilirdi. Baş Planlarda respublikanın bütün iqtisadi və inzibati rayonlarının kompleks inkişafının əsas istiqamətləri, iqtisadiyyatın prioritet sahələri müəyyən edilir, məhsuldar qüvvələrin, o cümlədən sənaye obyektlərinin yerləşdirilməsinin təkmilləşdirilməsi, istehsal və sosial infrastruktur sahələrinin inkişafı, kənd təsərrüfatının, xüsusən üzümçülük, pambıqçılıq və digər aparıcı kənd təsərrüfatı sahələrinin inkişafı, regionlarda istehsal olunan ilkin kənd təsərrüfatı məhsullarına uyğun emal sənayesi sahələrinin yaradılması, əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi və s. bu kimi əsas sosial-iqtisadi məsələlər öz əksini tapırdı.

Bununla yanaşı, o dövrdə ETİİ-də demografiya, əmək ehtiyatlarından səmərəli istifadə edilməsi, məşğulluq problemlərinin həlli, əhalinin ərzaq və qeyri-ərzaq malları ilə təminatı, xidmət sahələrinin, xüsusən pullu xidmət sahələrinin inkişafı, sosial infrastrukturun və orta aylıq əmək haqqının ittifaq səviyyəsindən geri qalma səbəbləri geniş araşdırılırdı.

Eyni zamanda, bu dövrdə ETİİ-də aparılan elmi-tədqiqat işlərində Azərbaycan SSR-də yeni sənaye sahələrinin, əsasən maşınqayırma, elektron texnikası, kimya sənayesinin inkişaf problemləri də hərtərəfli tədqiq edilirdi.

1969-cu il 14 iyulda Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycan KP MK-nın Birinci kətibisi seçildəndən sonra ölkənin xalq təsərrüfatının planlaşdırılmasında və inkişafında yeni xüsusi dövr başladı. Onun həyata keçirdiyi məqsədyönlü tədbirlər nəticəsində respublika iqtisadiyyatında mühüm struktur dəyişiklikləri aparılmış, sənaye və kənd təsərrüfatının bütün sahələrində inkişafa nail olunmaqla yanaşı elmi-tədqiqat sahələrinin inkişafına, onun kadr potensialının möhkəmləndirilməsinə diqqət daha da artırıldı.

Bu dövrdə ETİİ-nin də fəaliyyətində güclü canlanma baş verdi. Həmin dövrdən başlayaraq ETİİ üçün yeni inzibati binanın inşasına başlanmasında və 1977-ci ilin oktyabrında tam istifadəyə verilməsi, onun maddi-texniki bazasının və kadr potensialının möhkəmləndirilməsi istiqamətində irimiqyaslı işlər görülmüşdür. Bunun nəticəsidir ki, o dövrdən başlayaraq ETİİ nəinki respublikamızda, həmçinin keçmiş İttifaqda aparıcı elmi-tədqiqat institutlarından birinə çevrilmişdi. Təsədüfi deyildir ki, həmin dövrdə Azərbaycan SSR Dövlət Plan Komitəsinin respublika iqtisadiyyatının inkişafı üzrə hazırladığı bütün planlar, proqramlar və qərarlar ETİİ-də elmi cəhətdən əsaslandırıldıqdan sonra qəbul edilirdi.

Həmin dövrdən etibarən respublikada yeni sənaye sahələrinin yaradılması, o cümlədən elektron maşınqayırma, radiotexnika, yüngül və yeyinti sənayesi üçün maşın və avadanlıq istehsalı sahələrinin inkişafı və yerləşdirilməsinin elmi cəhətdən əsaslandırılması ETİİ-nin elmi araşdırmalarının əsas istiqamətlərində yer almağa başladı. Bu dövrdə respublikada aqrar-sənaye kompleksinin inkişafı da ETİİ-də aparılan elmi-tədqiqat işlərinin öncül istiqamətlərindən biri olmuşdur. Bu onunla əlaqədar idi ki, ölkənin bu ənənəvi sahəsi inkişaf göstəricilərinə görə digər müttəfiq respublikalarla müqayisədə geri qalırdı. Ölkədə həyata keçirilən düzgün planlaşdırılma nəticəsində XX əsrin 80-ci illərində artıq Azərbaycan SSR Sovet İttifaqında ən qabaqcıl üzümçülük və pambıqçılıq respublikasına çevrilmişdi.

ETİİ-də öz dövrü üçün böyük əhəmiyyətə malik olan elmi-tədqiqat işlərinin yerinə yetirilməsi ilə yanaşı, yüzlərlə yüksəkixtisaslı kadrlar yetişdirilmiş, mütəmadi olaraq iqtisadiyyat elminin və respublika iqtisadiyyatının aktual problemlərinə həsr olunmuş respublika, ümumittifaq və beynəlxalq səviyyəli elmi-təcrübi konfranslar, simpoziumlar və bu kimi digər elmi məclislər keçirilmiş, monoqrafiyalar və elmi əsərlər toplusu nəşr olunmuş, respublika iqtisadiyyatının inkişafı və yeni sahələrin yaradılması istiqamətində analitik tədqiqatlar aparılmış, müvafiq hesabatlar və əməli təklif və tövsiyələr hazırlanmışdır.

1991-ci ildə Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi bərpa edildikdən sonra Azərbaycan SSR Dövlət Plan Komitəsi yanında Elmi Tədqiqat İqtisadiyyat İnstitutu müstəqil Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatının planlaşdırılmasında fəal iştirak etməyə başladı. Bu dövrdə iqtisadi sahədə islahatların ardıcıl və sistemli şəkildə həyata keçirilməsi üçün qanunvericilik bazasının yaradılmasında da ETİİ aktiv fəaliyyət göstərirdi.

1993-cü ilin əvvəllərində ETİİ-nin yenidənqurulmasına müəyyən cəhd olunsa da bu baş tutmamışdı. Belə ki, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1993-cü il 14 may tarixli 601 sayılı "Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin İqtisadi siyasət və beynəlxalq əməkdaşlıq mərkəzinin yaradılması haqqında" fərmanı ilə ölkədə aparılan iqtisadi

sadi siyasətin elmi əsaslarının gücləndirilməsi məqsədi ilə ETİİ-nin bazasında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin “İqtisadi siyasət və beynəlxalq əməkdaşlıq mərkəzi”nin yaradılması nəzərdə tutulsa da, sonradan bu fərman icra olunmamış və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Azərbaycan Respublikasında iqtisadi islahatların elmi-təşkilati bazasının gücləndirilməsi haqqında” 1994-cü il 17 yanvar tarixli 98 sayılı fərmanı ilə ləğv edilmişdir.

1993-cü ildə Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin ölkə rəhbərliyinə yenidən qayıdışı, bütün sahələrdə olduğu kimi, elmi-tədqiqat işlərinin təşkili və idarə olunmasında, o cümlədən ETİİ-nin də fəaliyyətində müsbət dəyişikliklərə səbəb oldu. Məhz onun Azərbaycan Respublikasının Prezidenti kimi 1994-cü il 17 yanvar tarixli 98 sayılı fərmanı ilə, dövlət müstəqilliyinin bərpası və bazar münasibətlərinə keçidlə əlaqədar olaraq, ETİİ-nin yenidənqurulması zərurəti nəzərə alınaraq və yeni şəraitdə ölkənin iqtisadi inkişaf siyasətinin elmi əsaslar üzərində qurulmasını, iqtisadi islahatların strateji istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsi və beynəlxalq iqtisadi və maliyyə təşkilatları ilə iqtisadi əməkdaşlıq sahəsində əlaqələrin gücləndirilməsini təmin etmək məqsədilə ETİİ-nin bazasında İqtisadi İslahatlar Mərkəzi (İİM) yaradıldı.

İİM-in fəaliyyəti dövlət müstəqilliyi və bazar münasibətlərinə keçid şəraitində ölkənin iqtisadi inkişaf siyasətinin elmi əsaslar üzərində qurulmasına, mövcud problemlərin həlli yollarının öyrənilməsinə, mütərəqqi dünya təcrübəsi nəzərə alınmaqla iqtisadi islahatların strateji istiqamətlərinin və həyata keçirilməsinin taktiki yollarının müəyyənləşdirilməsinə, gedişinin izlənilməsinə və sosial-iqtisadi inkişafın proqnozlaşdırılmasına yönəlmişdi.

İİM-in apardığı elmi-tədqiqat işlərinin əhəmiyyəti təkcə onların iqtisadiyyatın idarə olunması və səmərəliliyinin artırılması yollarının araşdırılması ilə məhdudlaşmırdı. Bu tədqiqatlar, eyni zamanda, ölkənin elmi potensialı, o cümlədən, elmi kadrların yetişməsi və inkişafı üçün də mühüm əhəmiyyət kəsb etmişdir.

2001-ci ildə İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin yaradılması və İİM-in onun tərkibinə daxil edilməsi ilə Mərkəz öz fəaliyyətində yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoymuş oldu. Bu dövrdən etibarən həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirlər nəticəsində Mərkəzdə tədqiqat bazasının təkmilləşdirilməsi, elmi-tədqiqat işlərinin konkret iqtisadi və idarəçilik məsələləri ilə əlaqələndirilməsi, onların səviyyəsinin yüksəldilməsi və alınmış nəticələrin təcrübədə tətbiqi, yüksəkixtisaslı kadr hazırlığı kimi proseslər ardıcıl və davamlı xarakter almışdır.

Bunun nəticəsidir ki, İİM öz fəaliyyəti dövründə iqtisadi siyasətin formalaşdırılması və reallaşdırılmasının əsas istiqamətlərinin elmi əsaslarının işlənilməsi üzrə Azərbaycan Respublikasında yüksək tədqiqat potensialına malik bir “beyin mərkəzi”nə çevrildi. Bu istiqamətlər sırasında xüsusi olaraq bazar iqtisadiyyatı şəraitində sosial-iqtisadi inkişaf siyasətinin formalaşdırılmasının metodoloji əsası olan bazarlar (əmtəə və xidmətlər bazarı, kapital bazarı, pul bazarı, əmək bazarı, xarici bazarlar) və sektorlar (real sektor, dövlət sektoru, ev təsərrüfatları sektoru, ictimai sektor, xarici sektor) kəsimində Azərbaycanın makroiqtisadi təhlil və proqnozlaşdırma modellərinin işlənilməsi (bu modellər makroiqtisadi, o cümlədən monetar, fiskal, qiymət, investisiya, məşğulluq və xarici iqtisadi fəaliyyət siyasətlərinin formalaşdırılması,

büdcə layihəsi ilə birlikdə parlamente təqdim edilən ortamüddətli dövr üçün makroiqtisadi proqnozların hazırlanması, sosial-iqtisadi inkişaf üzrə indikativ planların və proqramların hazırlanması, neft gəlirlərinin səmərəli istifadəsi istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsi və bu kimi digər məqsədlər üçün istifadə edilə bilər), Azərbaycan iqtisadiyyatının dünya iqtisadiyyatına səmərəli inteqrasiyası, o cümlədən ölkənin beynəlxalq əmək bölgüsündə cari və potensial müqayisəli üstünlüklərinin müəyyənləşdirilməsi, ixrac potensialının inkişafı və diversifikasiyası, Ümumdünya Ticarət Təşkilatına üzvlüklə əlaqədar problemlər, regional və sosial inkişaf, qeyri-neft sektorunun inkişafı, ölkədə aparılan struktur islahatlarının sosial-iqtisadi nəticələrinin izlənilməsi və qiymətləndirilməsi, sahibkarlığın və rəqabətin inkişafı, insan potensialının inkişafı, bazar infrastrukturunun inkişafı və ölkədə dinamik sosial-iqtisadi inkişafın davamlılığının təmin olunması ilə əlaqədar olan digər bu kimi aktual problemlərlə bağlı tədqiqatlar aparılmasını göstərmək olar.

Bununla yanaşı, bu dövrdə İİM-in əməkdaşları ölkənin aktual sosial-iqtisadi məsələləri ilə bağlı müxtəlif qanunların, irimiqyaslı siyasət sənədlərinin, o cümlədən dövlət proqramlarının hazırlanmasında, beynəlxalq və yerli tədqiqat layihələrinin yerinə yetirilməsində də fəal iştirak etmişlər.

Eyni zamanda, bu dövrdə İİM-in maddi-texniki bazasının və tədqiqat texnologiyalarının müasirləşdirilməsi prosesi də vüsət almış və 2006-cı ilin ortalarından İİM-in binasının ilk dəfə əsaslı təmir işlərinə də başlanılmışdır.

İİM-in fəaliyyətinin ölkədə davamlı xarakter almış dinamik sosial-iqtisadi inkişaf proseslərinin tələblərinə uyğunlaşdırılması və daha da gücləndirilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2006-cı il 28 dekabr tarixli 504 sayılı Fərmanı ilə Azərbaycan Respublikası İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Elmi-Texniki İnformasiya və Texniki-İqtisadi Tədqiqatlar İnstitutu da İİM-ə birləşdirilərək onların bazasında Azərbaycan Respublikası İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutu (İİETİ) yaradıldı. Bu dövrdən institutun Azərbaycan Respublikasının iqtisadi və sosial inkişafı sahəsində dövlət siyasətinin, həmçinin iqtisadi islahatların elmi əsaslarının işlənilməsi, ölkədə sosial-iqtisadi inkişaf meyillərinin, o cümlədən islahatların gedişinin təhlili, qiymətləndirilməsi və proqnozlaşdırılması istiqamətlərində elmi-tədqiqat və analitik təhlil işləri aparılmasını, elmi-texniki və texniki-iqtisadi tədqiqatlar üzrə informasiyanın toplanmasını, sistemləşdirilməsini, təhlilini və yayılmasını həyata keçirən, səlahiyyətləri daxilində idarəetmə, tədris və nəşriyyat funksiyalarına da malik olan yüksək kateqoriyalı elmi-tədqiqat müəssisəsi statusu müəyyənləşdirilmişdir.

Son dövrlərdə institutda ölkə iqtisadiyyatının aktual problemlərinin, o cümlədən müxtəlif sahələrin və regionların davamlı inkişafının təmin olunmasına dair elmi tədqiqatların aparılması, tətbiqi iqtisadi tədqiqatların koordinasiya edilməsi, yüksək ixtisaslı kadr hazırlığı və s. istiqamətlərdə fəaliyyətlər əhəmiyyətli dərəcədə güclənmişdir.

Institutda qısa, orta və uzunmüddətli proqnoz və planların tərtib olunmasının müasir metodikalarının, model və üsullarının işlənilməsinə yönəldilmiş tədqiqatlar da intensiv xarakter almışdır. Bu baxımdan, "Azərbaycan Respublikası üçün Ümumi Tarazlıq Modeli"nin işlənilməsi istiqamətində işlərin davam etdirilməsini və EcoMod şirkəti ilə birgə Azərbaycan Respublikasının Ümumi Tarazlıq Modelinin (AZMOD) yara-

dılmasını xüsusi qeyd etmək olar. AZMOD əksər qabaqcıl ölkələrdə hazırda istifadə olunan müasir modelləşdirmə üsulları və proqram təminatına əsaslanır, müvafiq ssenarilərə uyğun orta və uzunmüddətli proqnoz və planların tərtib olunmasına geniş imkanlar yaradır. Bununla yanaşı, institut tərəfindən AZMOD-un əsas məlumat bazası olan Sosial Hesablar Matrisi də 19 iqtisadi sahə əhatə edilməklə tərtib edilmiş və bu istiqamətdə işlərin daha da gücləndirilməsi və AZMOD-un daimi yenilənməsi və təkmilləşdirilməsi ilə onun tətbiqi imkanlarının genişləndirilməsinə qərar verilmişdir.

Hazırda institutun fəaliyyətində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 29 dekabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan - 2020: Gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyasında ölkənin sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı müəyyən olunmuş məqsəd və vəzifələrin həyata keçirilməsinə yönəlmiş elmi-tədqiqatların genişləndirilməsi və dərinləşdirilməsinə xüsusi diqqət yetirilir. Bu baxımdan, institutda makroiqtisadi sabitliyin möhkəmləndirilməsi, iqtisadiyyatın rəqabət qabiliyyətinin artırılması və strukturunun təkmilləşdirilməsi, o cümlədən neft-qaz sektoru və neft-kimya sənayesinin modernləşdirilməsi, qeyri-neft sektorunda istehsalın və ixracın şaxələndirilməsi və inkişaf etdirilməsi, xidmət fəaliyyəti növlərinin genişləndirilməsi, innovasiya fəaliyyətinin təşviqi və genişləndirilməsi, biznes mühitinin yaxşılaşdırılması, maliyyə xidmətləri bazarının inkişaf etdirilməsi, xarici ticarət və investisiya siyasətinin təkmilləşdirilməsi kimi istiqamətlərdə tədqiqatlara üstünlük verilir.

Son illərdə institut öz fəaliyyət istiqamətlərində müvafiq beynəlxalq təşkilat və maliyyə qurumları (BMT-nin iqtisadi qurumları, İƏT, ADB, İDB, WBvə s.) və xarici ölkələrin (ABŞ, Fransa, Almaniya, Türkiyə, Macarıstan, Koreya, Polşa, Almaniya, Çin, Hindistan, Pakistan, İran və əksər MDB ölkələri) iqtisadi sahədə fəaliyyət göstərən elmi-tədqiqat mərkəzləri ilə əməkdaşlığını da xeyli genişləndirmiş, çoxsaylı yerli və beynəlxalq əhəmiyyətli təlim, seminar, dəyirmi masa, simpozium, konfrans və forumlar təşkil etmişdir.

Eyni zamanda institutun geniş fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycanda İƏT-in Tədqiqat Mərkəzi yaradılmışdır.

Aydındır ki, ölkədə aparılan uğurlu sosial-iqtisadi islahatlar nəticəsində əldə olunmuş nailiyyətlərin daha da möhkəmləndirilməsi və artırılması iqtisadi siyasət və inkişaf problemlərinin elmi-analitik araşdırılmasının daha da genişləndirilməsini və dərinləşdirilməsini zəruri edir. Buna görə də institutun fəaliyyətinin bu yeni şəraitə uyğunlaşdırılması və səmərəliliyinin yüksəldilməsi, o cümlədən, onun çevik elmi-təşkilati strukturunun formalaşdırılması, elmi və maddi-texniki bazasının müasirləşdirilməsi və möhkəmləndirilməsi, kadr potensialının gücləndirilməsi qarşıdakı illərdə də prioritet inkişaf istiqaməti kimi nəzərdə tutulmuşdur.

İnanırıq ki, göstərilən istiqamətlərdə qarşıya qoyulmuş vəzifələrin yerinə yetirilməsi institutda aparılan tədqiqatların elmi səviyyəsinin və analitik yükünün artırılmasına, yeni elmi-tətbiqi model və tədqiqat üsullarının işlənilməsinə və mənimsənilməsinə, əldə olunmuş elmi nəticələrin nəşri və yayılmasının təkmilləşdirilməsinə, yüksək ixtisaslı kadr hazırlığı sisteminin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə və yerli və beynəlxalq səviyyədə elmi əməkdaşlığın gücləndirilməsinə şərait yaratmaqla onun beynəlxalq səviyyədə tanınan "beyin mərkəzi" nə çevrilməsinə və bundan sonra da ölkədə aparı-

lan sosial-iqtisadi inkişaf siyasətinin elmi əsaslarının işlənilib hazırlanması istiqamətində fəaliyyətini şərəflə davam etdirməsinə imkan verəcəkdir.

Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyinin İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutunun 50 illik yubileyinin keçirilməsinə və yüksək səviyyədə təşkil edilməsinə rəhbərlik etdiyinə, hər zaman institut əməkdaşlarına yüksək qayğı ilə yanaşdığına görə Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat və sənaye naziri Cənab Şahin Mustafayevə İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutunun rəhbərliyi, çoxsaylı keçmiş və hazırkı əməkdaşları adından dərin təşəkkürümüzü bildiririk.

Həmçinin "Azərbaycanda iqtisadi inkişafın elmi əsaslarını işləyən ilk tədqiqat institutu – 50" adlı kitabın müəlliflərinə, redaktoruna, kompüter tərtibçisinə və institutun yubileyinin keçirilməsi ilə əlaqədar əməyi olan bütün əməkdaşlara təşəkkür edirəm.

Müəyyən obyektiv səbəblərə görə verilən məlumatlar keçmişdə çalışmış bütün əməkdaşları əhatə etməmişdir. Kitabın gələcəkdə yenidən nəşri zamanı institutda çalışmış bütün əməkdaşlardan özləri haqqında məlumat təqdim etməyi xahiş edirik.

***i.e.d., prof., əməkdar elm xadimi
VİLAYƏT VƏLİYEV***